

פרוטוקול מס' 3/43

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ה' באדר ב' תשי"א - 13.3.51

נוכחים:

הי"ר ד. צ. פנקס
א. ס. גניחובסקי
ש. דיין
פ. נפתלי
א. הרצפלד
ב. רפפורט
י. רוקח
א. בהיר
א. אלישר
ס. סנה
ה. פודר
י. אפרתי
א. בן-אליעזר

סוזמנים:

ש. האוצר א. קפלן
ס. זגגי - החשב הכללי
ס. אלון - מזכיר הועדה
ש. ספינק - מטעם משרד האוצר.

סדר היום:

- א. תקציב נוסף למבקר המדינה.
- ב. תקציב לעבודות צבוריות בתקציב הפיתוח.
- ג. שאילתות (ותשובות):
 1. שיחזור הסוכנות סכס ומתשלום מס בולים;
 2. התשלום ליוצאים לעבודות;
 3. תקציב לבנין בתי-ספר;
 4. עבודת ועדת המשנה בענין מס-בולים;
 5. בקורת על הדפסת שטרי-אוצר ובנקוטים;
 6. בנין בתי-ספר בירושלים;
 7. יהדות עיראק והספול בה;
 8. שיכון ותיקים בירושלים;
 9. הודעה בדבר החזרת מטבע זר השייך לתושבי חו"ל;
 10. בתי-ספר לילדי עולים.
- ד. איסור קיום בורסת הזהב;
- ה. חוק מבקר המדינה (תיקונים) - המשך הדיון.

ישיבת ועדת הכספים
13.3.51

א. תקציב נוסף לסבך המדינה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

ב-6 בפברואר הוגשה לנו הצעה לתוספת של 15,000 לירות לתקציב המדינה בשנה הנוכחית. בערך כדור סביב ענין זה, ואני חשבת שההצעה אושרה. אולם, לפי הפרוטוקול מאותה ישיבה ראיתי שועדת המסנה התבקשה לדון בענין זה. ועדת המסנה ראתה את ההצעה. אני מבקש את הועדה לאשר באופן פורמלי את התוספת הזאת בסך 15,000 לירות, עד סוף שנת התקציב הנוכחי.

פ י כ ו ם :

=====

הועדה אשרה את הצעת התקציב הנוסף שהוגשה ע"י סבך המדינה, בסך

15,000 לירות, לשנת הכספים הנוכחית.

ב. תקציב לעבודות ציבוריות בתקציב הפיתוח:

היו"ר ד.צ. פנקס:

בזמנו, כאשר הביא שר האוצר את ההצעה להגדלת תקציב העבודות הציבוריות בתקציב הפיתוח בשני מליון לירות, הוא הציע לנו לקחת את הסכום הזה בהלוואת מסעפיים שונים בתקציב הקיים, על מנת להחזירה בשנה הבאה. שר האוצר אמר שסיליון אחד יילקח מסעיף "שיכון". כתבתי במכתב שאני מבין שהסכום יילקח מסעיף "שיכון עולים", כי הבנתי שאם יש 18 מיליון לירות ל"שיכון עולים", וסכום הרבה יותר קטן ל"שיכון וותיקים", אפשר לקחת את הסכום בהלוואה מהסעיף הראשון. מר זגני אמר לי שאין לו כסף בסעיף "שיכון עולים", ושכאילו כל 18 המיליונים כבר הוצאו. אולם, אתמול שמעתי את דברי שר החוץ, והוא אמר שמתוך 37 אלף יחידות לשיכון עולים, נגמרו רק 20 אלף יחידות. הואיל ושוף השנה הולך ומתקרב, לא יתכן שהסכום כולו יוצא עד אפריל. יתכן שהתקשרו בחוזים, אולם, לא הנאנו בחשבון את החוזים, כיוון שהסכום יחזור לתקציב בשנה הבאה. הייתי רוצה לדעת, מהו הקשי בתשלום הסכום מתוך הסעיף "שיכון עולים".

ס. זגני:

מפעם לפעם אנו מקבלים מאגף השיכון רשימה של חוזים שהם מבקשים להתקשר בהם, בקשר לשיכון עולים. בסידה שישנו תקציב, אנו מתקשרים בחוזים. נכון הדבר שלא כל הכסף מוצא, אולם התקשרנו על סכומים יותר גדולים מהסכום הניתן בסעיף "שיכון עולים", בקשר עם התחלת הבניה על חשבון השנה החדשה, בסכום של 2 מליון לירות, במעברות. הבניה בשיכון האזרחי מתקדמת באשיות רבה בין כך, ואפשר לקחת משם את הסכום הדרוש.

היו"ר ד.צ. פנקס:

כל השאלה היא שאלת הלוואת כספים, ולא שאלת לקיחת כספים מסקור מסויים. חשבנו שאפשר ללוות את הסכום מהסעיף "שיכון עולים". מר זגני אומר שאי אפשר לעשות זאת, ומציע לקחת את הכסף מ"שיכון אזרחי", בהנחה, כפי שאני מבין, שדבר זה לא יפריע להמשך הפעולה בשיכון האזרחי, והסכום שילקח השנה יוחזר לסעיף זה בשנה הבאה.

שר האוצר א. ספלון:

יש לנו סכום של 17,565,000 לירות להוצאה בסעיף "שיכון עולים". מזה שלמנו במזומנים או בשטרי האוצר 14,400,000 לירות עד סוף ינואר שנה זו. זאת אומרת שאז נשאר סכום של כ-3 מיליון לירות. בחודשיים האחרונים הוצא בודאי סכום כסף נוסף. ישנה אי-מתאמה בין ההוצאה וההתחייבות לבין גמר הבנינים. עובר זמן בין חתימת החוזים לבין ההוצאה לפועל. מדי פעם מר זגני מפנה את תשומת לבי לכך שאינני יכול לחתום על חוזים נוספים, מפני שאין תקציב לכך.

היו"ר ד.צ. פנקס:

בדרך כלל אין לחתום חוזים בלי תקציב.

שר האוצר א. קפלון:

מספר הבנינים שאסרתי שנגמרו, הוא מספר הבנינים שהושלמו נכססרו לאנשים עד סוף פברואר. הבנינים האחרים נמצאים בכנייה.

א. בן-אליעזר:

אני רוצה שיהיה ברור שהתקציב של "שיכון הוותיקים", גם הוא

קשור בחוזים, כי הסכום חולק להלכה.

שר האוצר א. קפלון:

דבר זה ברור, ואין משנים כל חלוקה שנעשתה.

ס י כ ו ם
=====

הוסכם שהסכום של 2 מיליון ל"י לתקציב לעבודות ציבוריות מתוך תקציב הפיתוח, אשר הועמד לדיון בוועדת הכספים באחת הישיבות הקודמות, יילקח מהסעיף "שיכון אזרחי", כהלואה אשר תוחזר לסעיף זה בתקציב השנה הבאה.

ג. שאילתחות ותשובות:

1. שיחרור הסוכנות ממס בולים:

א. הרצפלד:

כשברדנו את היחסים בין הסוכנות היהודית והממשלה, החלטנו לשתר את הסוכנות ממס בולים, אחרי שועדת הכספים תדון על כך. מה נעשה בענין זה?

עם

היו"ר ד.צ. פנקס:

בבירור ~~עם~~ אנשי הסוכנות, בקשר ליחסים הכספיים בין הממשלה והסוכנות, סיכמה ועדת המשנה שלא נביא כרגע בחשבון את המס אשר הסוכנות צריכה היתה לשלם. לא קבלנו עדיין כל הצעה מהממשלה לשנות את החוק, בקשר לחובות הסוכנות במס. בענין זה היוזמה נתונה בידי הממשלה. סלזר שאלת המס, קבלנו מהסוכנות סכתב, או יותר נכון העתק מסכתב, שנשלח לממשלה בדבר שיחרור הסוכנות ממס-בולים, בעד שטרות וחוזים מסויימים. גם בענין זה הממשלה צריכה להיות היוזמת. זוהי שאלה של 50,000 ל"י.

היות ושר האוצר אמר שאינו מקבל את הנקשה לשיחרור הסוכנות ממס בולים, איננו יכולים לאשר זאת. אין אנו דנים בעת בזכותה של הסוכנות לפנות לבית; אני סבור שהיא רשאית לעשות זאת, כמו אזרחים רבים. אני מציע ששר האוצר יבדוק את עמדת הממשלה בשני העניינים הנ"ל, (1). שיחרור ממס; (2). שיחרור ממס בולים, ויביא תשובה עליהם בשבוע הבא.

שר האוצר א. קפלון:

אולי שכחתי למסור על כך לוועדה, אולם השיחרור ממס קיים, וסיכמנו את הענין הזה לפני חודשים אחדים. *

א. הרצפלד:

הענין הועמד בוועדת משנה, ושר האוצר הודיע שיביא הצעות לאישור. אני מדבר כרגע לא רק כחבר הוועדה, אלא גם כחבר ועדת המשנה שטפלה בענין זה. היות והפרק הזה נסתיים, אני רוצה שיסתיים בעין יפה, ביחוד מאחר שהוועדה היתה אובייקטיבית, ולא סתה ולא נסתה לצד זה או אחר בדיוניה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

האם ושיחרור הזה שהממשלה הסכימה עליו, הוא בגדר החוקים הקיימים?

אני מבקש את שר האוצר לברר זאת. כן אני מבקש את שר האוצר להשיב על השאלה בענין הכולים בישיבה הבאה.

שר האוצר א. קפלן:
אינני זוכר אם השיחרור מטכס הוא בגדר החוקים הקיימים. אני מבקש לקבל את הקטע מהדו"ח בענין זה, ואנו נבדוק מה לעשות.

=====

2. התשלום ליוצאים לעתודות:

י. רוקח:
אני מעורר שוב את שאלת התשלום לאנשים היוצאים לשרות עתודות. לפני שבועיים או שלושה שבועות אפר שר האוצר שתהיה החלשה בענין זה אחר שבוע ימים, אולם לא שמענו על כך. שאלתי נוגעת לאנשים רבים, ויש להחליט עליה באופן סופי.

3. תקציב לבתי-ספר (בנין).

י. רוקח:
הבנתי שהתקציב לבנין בתי-ספר יוצא מתקציב הפיתוח, בלי קשר עם הנחירות. הילדים צריכים ללמוד, בין אם תהיינה בחירות או לא. אם יעכבו את התחלת הבנין עד יולי או אוגוסט, לא יהיו בתי-ספר. גם אם יתחילו בפעולה כעת, לא יגפרו הבנינים אלא באמצע דצמבר. אני מציע לדבר על בניני בתי-הספר ללא כל קשר עם התקציב.

4. עבודת ועדת המשנה בענין מס בולים.

פ. נפתלי:
ועדת המשנה בענין מס בולים צריכה להתכנס פה. אני רואה סתירה בין דחית כל הדברים האחרים הנוגעים למסים לכנסת השניה, לבין קיום הדיונים דוקא על מס זה. אני הנני אחד מהאנשים שרצו להגן על הצעת האוצר, אולם אינני סוכן לכך באופן נפשי בשעה שקיימת סתירה כזאת. בלאו-הכי אין סיכויים לקבל רוב להצעה זו. האם וויתור סדר שר האוצר על הצעתו בענין מס בולים לא יחסוך לנו זמן?

5. בקורת על הדפסת שרי אוצר ובנקנושים:

א. אלישר:
אודה לשר האוצר אם יוכל להסביר לנו, בהזדמנות הראשונה, מה היא מידת הבקורת בהדפסת שרי האוצר ובנקנושים. אני מתכוון לפיקוח שכני.

6. בנין בתי-ספר בירושלים:

א. אלישר:
איך נוכל להוציא לפועל בירושלים את הפשיפה של חינוך חובה, בזמן שחסרונם לנו 88 כיתות? אין לנו מגרש פנוי, והיתכן שלא ימצא מגרש של הרכוש הנשט, אשר יוכל להסדר לעידיה לשם בנין בתי-ספר? אנו מתקשים לקבל מפילו מגרש קטן, ובו בזמן חלה עלינו החובה למלא את חוק חינוך חובה. ילדים מחוטרי חינוך בירושלים ישנם לאלפים, אולם, אין לנו קרקע, וכן גם לא אפשרות לקבל כספים והלוואה לשם בצוע הבנין. אני מפנה את שאלתי זאת לשר הנוגע בדבר, גם מבחינת האפשרות של סתן הלוואה וגם מבחינת האפשרות של סתן קרקע.

7. יהדות עירק והשפול בה:

א. אלישר: מה חושב האוצר לעשות, על מנת להקל על העלאת כספי יהודי עירק? לא קבלתי תשובה מסר האוצר על שאלתי בענין יהדות זו מלפני מספר שבועות.

8. שיכון ותיקים בירושלים:

א. אלישר: מדוע אנו, בירושלים, מפגרים בקבלת הקרקע וההלשאות לשם שיכון הותיקים בירושלים?

9. מטבע חד השייר לתושבי חו"ל:

ה. פדרר: האם בכוונת האוצר להשהות עוד את/האפשרות של קבלתו בחזרה של מטבע החוץ של תושבי חו"ל? רצוי ששר האוצר יודיע את הודעתו בענין זה בסוף הויכוח, כי יש צורך בהודעה אותוריטטיבית מצד הממשלה, ופירסום ההודעה הזאת בחו"ל. אני מציע ששר האוצר יודיע שהממשלה סוכנה להחזיר את הכסף ברגע שאדם ירצה בו. על ידי הודעה כזו, תהיה אפשרות לגייס סכומים גדולים במטבע חוץ.

10. בתי-ספר לילדי עולים:

ש. דיין: בזמנו נבנו בלוקונים, כפתי-ספר לילדי עולים. כעת גדל מספר הילדים, והמקום אינו מספיק להם. נוסף לכך, ישנם בני נוער אשר אינם יודעים קרוא וכתוב. אם קיים חוק חינוך חובה לגבי הילדים, הרי לנוער לא ניתן דבר. אני שואל, אם תהיה עדיפות בעניינים אלה לילדי העולים, לגבי ילדי הערים?

י. רוקח: אני סבור שגם ילדי הערים וגם ילדי העולים הם ילדים הזקוקים לחינוך. בעיר הסכנה לילדים מחוסרי חינוך היא יותר גדולה מאשר בכפר.

תשובות שר האוצר: בענין העתורות, נכון הדבר שהעיר סר רוקח. אני אשתדל לזרז את ההחלטה בענין זה. הבטחתי להביא תשובה בזמנו, אך לא היתה אפשרות לעשות זאת במשך הזמן. רשמתי את הדבר לפני שוב.

היו שאלות אחדות בענין בתי-ספר. פר אלישר שאל בדבר בניני בתי-ספר בירושלים. ובכן, היה מצלי ראש עיריית ירושלים, ואני מפנה את סר אלישר אליו בשאלה זו. ראש עיריית ירושלים בא אלי בקשר לשורה של דברים. אשר למגרשים עבור בתי-ספר, הוא אמר שהענין חלק ומסתדר, ויפנה אלי כאשר ואם יהיה צורך בכך. דבר זה נאמר פחות משבועיים. קבלתי מסנו מכתב השבוע, וכודאי נמצא העתק ממכתב זה בעיריית ירושלים, וגם במכתב הוא לא העלה את שאלת המגרשים לבנין בתי-ספר. ראש עיריית ירושלים דבר אתי על דבר הלוואה. אמרתי לו שיכין תכנית, ויראה לי אותה. אמרתי לו מראש שאינני יכול להתחייב לתת את תכונם שאני דורש, אבל אתן את המקסימום שניכולתי לתת. הוא כתב לי שהוא סכין תכנית וימציא לי אותה בהקדם האפשרי. הוא מנהל מו"מ עם הבנקים, וחושב שימצא שותפים לתכניתו. אני מתפלא במקצת על שאלתו של סר אלישר, המופנת אלי לפני שנעשה ניסיון לברר את דבר בתוך העירייה.

בקשר ליתר בתי-הספר, אמרתי בהרצאתי שני דברים. אמרתי שהכנסת סכום של 500,000 ל"י לבנין בתי-הספר, ואמרתי שאינני יכול להיות בשוח שאפשר יהיה להוציא את העבודה לפועל. אולם, אם יבואו אלי בהצעת תכנית יותר גדולה לבנין בתי-הספר, ויתברר שנהוץ להחייב על סכומים יותר גדולים, אני מודיע למפעל שנקציב סכומים מהרזרבה. זוהי אחת הסיבות לרזרבה הגדולה. לפני שבוע או שבועיים דברתי עם מר פנקס, שפנה אלי לאו דוקא בצורת שאילתה, אלא בצורה של בירור הדברים, בענין בנין בתי-הספר. מר פנקס לקח על עצמו לנסות לרכז חומר. אנני הבינתי שהוא דבר לא רק בקשר לעיריית תל אביב, שא הוא אמר שיברר מהי התכנית הדרושה כעת, ומה הם הסיכויים לביצועה. אינני רוצה, בתקציב הביניים, להתחייב על סכומים שיחייבו אותי להגדיל את מספר שטרי המקרקעים. בקשתי שיגישו לי חומר בענין בתי-הספר, לא בצורה סתמית. מר רוקח שלח לי חוזר שנשלח לחברי העירייה. קשה לדון על דברים אלה בצורה נפרדת בקשר לכל מקום. צריכה להיות פעולה מרוכזת, לפחות בשטח הרשויות המאורגנות. בקשר למקומות האחרים, אני עומד בדברים עם משרד החינוך. מר אלישר טוען שיש צורך במליון לירות עבור ירושלים. אני אמרתי שאני מוכן לבדוק זאת. מר רוקח אומר שלתל-אביב יש צורך ב-1,400,000 ל"י למטרה זו. אינני יכול להבטיח שאצטרף את כל המספרים שאקבל מהמועצות, ואקציב את הסך הכל. אני מבקש שלפחות בשטח הרשויות המאורגנות, תתקיים שיחה בין מר רמז, מר פנקס ובניני, ואח"כ נעמיד את הבעיה לפני הועדה. אני חושש שגם אם נקציב סכומים, לא נשיג את חומרי הבנין. הקושי בהשגת חומרי בנין הולך ומחמיר. יש לדון בדבר סדר העדפויות בקבלת חומרי בנין. יש לי דרישות קשות מאד בסידורים אלה - או לחלק מה שיטתו או לקיים כסף נוסף. נסיעתו של מר הרוביץ לחו"ל היא מכה קשה בשביל משרד האוצר ובשבילי באופן אישי. אבל נסיעתו היתה הכרחית, כי רציתי שהוא ישתתף בישיבת ה"בורד אוף גברנרס" של אגרות העצמאות. בינתיים הוא יראה מה אפשר לעשות בענין חומרי גלם, חומרי בנין ומזון.

אני מבקש את מר זגני, אחרי שאסיים את דברי, לענות על השאלה בדבר הבקורת בהדפסת שטרי האוצר. לשטרי האוצר אין ערך אם אינם נושאים שתי חתימות, חתימת החשב הכללי וחתימת שר האוצר או מנהל האוצר. לכל שטר יש מספר שוטף. שטרי האוצר אינם יכולים להסדר בשוק, אלא למספר מצומצם של קליינטים, ולכן ישנה בקורת מספקת על הדפסתם ומסירתם.

בקשר לבנקוטים, אין לי התנגדות שיופיע לפניכם האיש האחראי לענין זה במחלקה ההוצאה, ד"ר ליהמן. יו"ר הועדה יכול לקבל על עצמו לדבר עם ד"ר ליהמן בענין זה.

היו"ר ד.צ. פנקס: מר אלישר בקש לדעת, אם יש בקורת על כך שלא יוצאו בנקוטים שאין להם כיסוי. אינני מתאמץ שדבר זה יכול לקרות.

א. אלישר: שאלו אותי על כך, ואני מבקש לדעת, מה מידת הבקורת על הדפסת בנקוטים.

שר האוצר א. קפלון: בענין הבנקוטים יש מסדיות שונות. קודם כל, הם מודפסים בחו"ל, בפירמה וותיקה, על מנת להבטיח שלא יהיו זיופים. כדאי שתשמעו את מר הופייץ בקשר לפרוצדורה של הדפסת הבנקוטים. מאוגוסט 1948 לא גילנו כל דבר חשוב, כי ישנה בדיקה מעולה של כל חבילה שמוציאים אחרי ההדפסה. אנו יכולים לראות מהפרוטוטים, כמה מוציאים בכל פעם. ישנה רזרבה שאותה איננו מוציאים, או שאנו מוציאים אותה בשעת הצורך. אם מוציאים, חברי הכנסת יכולים לראות זאת. על כל פנים, ישנה בקורת חריפה מאד. יכול חבר אחד, או שני חברים מחברי הועדה, ללכת פעם לראות כיצד עוקבים אחרי כל שטר. קיום הגענו לדרגה שאנשים התחילו לזייף בנקוטים. יש מי שסבור שתעשייה זאת נעלמת בעבר-היורד. אנו גלינו את הבנקוטים המזוייפים באופן יחסי מהר מאד, יותר מהר משמטלות וותיקות אחרות עושות זאת. לעת עתה זוייפו רק בנקוטים של 10 לירות, בסכום כולל לא גדול. לפני כמה ימים שמענו דברים בנוגע לפיוף בולים. נסינו להשתמש במיטב דרכי הבקורת שיכולנו ללמדס מעטים אחרים ומסרדי אוצר אחרים. אין בארץ יותר

בנקוטים משיש במחזור, מלבד מספר קטן של זינפים שהפכתי קודם.
אם מישהו מחברי הועדה רוצה לברר את הדברים האלה, הוא יוכל לעשות
זאת. אני מדבר על כך עם סר הופיין.

ה. פרדר: מי מוסמך להגדיל את המחזור?

שר האוצר א. ספלון:

אנו מחליטים מדי פעם בפעם על מספר הבנקוטים. "אנו", פירושו האוצר והמסלה גם יחד. אנו סומכים מאד על האנשים העוסקים בזה. הגדלת המחזור, בשלבים האחרונים, היא כמעט פעולה אוטומטית. יש לנו שלושה סוגים של כיסוי מטבע - מטבע חוץ, שטרי מרקעים ושטרי אוצר. אם אני מוציא מטבע חוץ, אני מחליפו בבנקוטים מקומיים. הרזרבה של הבנקוטים בבנק היא קטנה מאד - פחות מ-3%. אולם, כאשר אנו רואים שהרזרבה הולכת וקטנה, אנו מגדילים אותה באופן אוטומטי, על כל פנים באישורכם. יש רגולציה אוטומטית פחות או יותר בקשר לרזרבה בבנקים, ובשעה שהרזרבה קטנה במידה שהבנק אינו מוכן להקטינה יותר, מגדילים אותה. אני יכול לקבוע מדי פעם, מה גרם להגדלת המחזור. לפעמים ההגדלה היא במאות אלפי לירות או במליונים, לדאבונני. שטרי האוצר דורשים החלפתם בשטרות חדשים. אם אינני מצליח למכור אותם, מחלקת ההוצאה מקבלת אותם ~~במקום~~ בנותנת במקומם בבנקוטים. מר הורוביץ הצליח לשחרר מליונים לירות. אם לא אקבל מליונים לירות ממקור אחר, פרושו של דבר שאני מחליף את אלה, שיוצאו לקניה בחו"ל, בכסף מקומי.

אינני יודע מה לענות בענין שיכון הוותיקים. את ענין הקרקעות בשאלה זו מסרנו לקרן-הקימת. בקשר להלוואות אני במצב בלתי נעים. אני הכנסתי כסף לבנקים, לפי הבטחתי, אולם הבנקים אינם מוכנים לשלם לי רבית, כי הקליינטים לא קבלו את הכסף מאחר שתלועת הבניה היא אטית. אנו החלטנו על רפית של 4,6%, אולם הבנקים אינם רוצים לשלם אפילו 3,1%. הם אינם רוצים את הכסף כי אינם יכולים להשתמש בו כיון שהוא הוקדש למטרה אחרת. 4 בנקים קבלו סכומים לשיכון וותיקים - הבנק למשכנתאות, הבנק האיפותקאי, הבנק האפריקני והבנק האמריקני.

בקשר לתשלומים במטבע חוץ לתושבי חוץ-לארץ הרוצים לקבל את כספם שנמצא בארץ, התברר לי שאנו פרסמנו את נכוונותינו להחזיר את הכסף כבר לפני כן. אני מקבל את הערת סר פרדר, ובתשובתי על הוויכוח אקרא שוב את הצו שפרסמנו בספנו.

ד. איסור בורסת הזהב:

שר האוצר א. ספלון:

בזמן הדיון על חוק טבי-דולר, הציע אחד מחברי הועדה לסכם את שאלת הזהב. אנו אסרנו שהסיכום יבוא בזמנו. אני סקוה כי זוהי ישיבה סגורה. הצד החוקי בענין זה דורש כאן, וביחוד בכנסת, זמן רב. האם המסלה יכולה להשתמש בזכויותיה להוציא תקנות בשעת חירום בענין זה? אשגועון הזהב עובר כל גבול, והדבר אינו יכול להמשך כך. אתמול בערב היו אצלי השגריר האמריקני ואורחו, ואחד הדברים שנדונו היה ענין שער הלירה ושער הזהב. אין זה רצוי להשתמש בחוק לשעת חירום בשמן שהכנסת יושבת הייתי רוצה לדעת, אם אני יכול לבוא למסלה ולהציע להכניס תקנות בדבר סגירת בורסת הזהב לאיסור מסחר בזהב?

י. רוסק:

אני מבקש שהות של 24 שעות כי להוועץ עם יו"ר סיעתי בענין זה.

ד"ר ה. פרדר:

הצעתי כבר לפני זמן מה לאסור את המסחר בזהב, אולם הצעתי לא התקבלה. אני יכול לקבל את הצעת שר האוצר, אולם, מבטקרה שיוצא צו-חיכום בענין זה, אני מציע שיהיה, סיד לאחר הוצאת הצו, דיון מידי בכנסת.

היו"ר ד.צ. פנקס:

מר רוקח בקש שהות של 24 שעות, אל מנת להשיב על שאלת שר האוצר בדיון זה. לפי החוק הקיים, הכנסת חייבת לאשר צו לשעת חירום תוך שלושה חודשים מיום פירסומו. ד"ר פרדר מציע שלא נחכה 3 חודשים, אלא נקיים את הדיון בכנסת בענין זה, סיד אחרי פירסום הצו. אני סבור שגם על שאלה זו אפשר לדון בישיבה הבאה.

ס. סנה:

אני אינני מסתפק בפירסום הצו אשר דבר עליו שר האוצר. אולם, בלי להכנס לעצם הענין, אני מציע שתהיה החלטה מוסכמת עם ועדת הכנסת, שנקיים את כל הקריאות על חוק זה במשך יום אחד.

א. אלישר:

אני מציע להקדים דיון, על עצם שאלת הפיקוח על המסחר בזהב, לפני שדנים על הצעת החוק ששר האוצר רוצה להציע. אני מעיר ומזהיר שהלהיסות הזאת ללכת בדרכו של מר סנה, ואפילו בדרכו של מר פרדר, לא תצמיח כל ברכה.

פ. נפתלי:

חשבתי שהדיון בשאלה זו כבר התקיים באחת מהישיבות הקודמות. היתה בוועה דעה כמעט אחידה, שיש להפסיק את המסחר בזהב. ברצוני לדבר על הפרוצדורה, נדמה לי שהדרך של פירסום צו לשעת חירום ואישורו המידי, מתאימה יותר מאשר הדרך של חקיקה במהירות. אין הנדל בקשר למסקנות, אולם אנו יודעים שתמיד יימצא מישהו אשר ידרוש לקיים את המסוכת שהחוק מונח 24 שעות על שולחן הכנסת לפני הדיון בו, ודבר זה אינו בריא.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני סוכן לברר עם שר האוצר (אשר עזב את הישיבה), מה לדעתו צריכה להיות הדרך. בוויכוח שהיה כאן, המכיוון רוב החברים לדעה שאין כל תועלת בשוק למטבעות ומטילי זהב אשר קיים בארץ. ההצעה היא, לאסור קניית ומכירת זהב בשתי הצורות הנ"ל. אפשר להוסיף לצו כזה, כי מי שמחזיק זהב באחת משתי הצורות הנ"ל ורוצה למכרו, רשאי למכרו אך ורק לאוצר במחירים שייקבעו ע"י שר האוצר, באמצעות הצנורות החקיקתיים למטבע זר. יש לתת לזהב סטטוס של מטבע חוץ. החזקת הזהב לא תאסר, אך מכירתו תהיה תחת פיקוח, והמוכר יקבל את תמורת הזהב, לפי המחירים שייקבעו ע"י שר האוצר, בלירות ישראליות או בסבי-דולר. אני רואה את עלית ערכם של סבי-דולר לגובה אשר אליו הגיעו כבר - המסחיר הוא 205 ל"י - כמוגזמת, בפרט בשעה שעוד אין סבי-דולר, ואנשים סוברים את זכויותיהם לקבל סבי-דולר תמורת ניירות ע"י אמריקניים.

היו"ר ד.צ. פנקס:

ניתן שהות של 24 שעות, לפי בקשת מר רוקח, כדי שחברי הוועדה יוכלו להתייעץ עם סיעותיהם בקשר לשאלת שר האוצר. אני מבין שמר אלישר הציע שיתקיים בוועדה דיון בענין זה, עוד לפני הבאת ההצעה לוועדה. אני אודיע לשר האוצר על הצעה זו של מר אלישר.

ס י כ ו ם :
=====

הוועדה תחזור לדון בהצעת שר האוצר בדבר איסור בורסת הזהב ע"י פירסום צו חירום בענין זה, בישיבה הבאה. יו"ר הוועדה ימסור לשר האוצר את ההצעות שהושמעו ע"י חברי הוועדה השונים בענין זה.

ה. חוק מבקר המדינה (תיקונים) - המשך:

הי"ד ד.צ. פנסם:

(קורא את סעיף 11(א) של החוק).
החירוש בסעיף זה, הוא בהארכת התקופה שבחובה צריך המבקר להגיש דו"ח לכנסת, מ-6 חודשים ל-9 חודשים. הארכה זו נעשתה בהתאם להארכת התקופות שבהן צריך שר האוצר והמשרדים להגיש את הדו"ח שלהם למבקר המדינה. הוספנו בסעיף זה את המלים: "לדו"ח זה יצרף המבקר רשימה מלאה של כל הגופים המבוקרים על ידיו".

בסעיף 11(ב) חל שנוי. המבקר יכלול בדו"ח גם סיכום חד-על פעולותיו הוא.

לסעיף 11 הוספנו שני שעיפים חדשים, סעיף 11(א), שיהיה כתוספת לסעיף 11(א) הקיים, ו-11(ב) שיהיה תוספת לסעיף 11(ב) הקיים. (קורא את סעיף 11(א) הנוסף; את בקורת החשבונות השמתיים של הגופים המבוקרים, לפי סעיף 7(ג), (ד), (ה), (ו) ו-7(ז), יכין המבקר דו"ח על תוצאות בקורתו. (קורא את סעיף 11(ב) הנוסף; המבקר ימציא כל דו"ח על בקורת הגופים המבוקרים לפי סעיף 7(ד) ליו"ר המועצה של הגוף המבוקר הנדון, בצירוף מספר העתקים לפי מספר כל חברי המועצה. העתקים מכל דו"ח כזה ימציא המבקר לשר האוצר ולשר הפנים).

י. רוסח:

יש לכתוב "יו"ר עירייה" וכו', במקום "יו"ר מועצה", כי אין יו"ר מועצה.

א. מ. גניחובסקי:

אני מציע להוסיף אחרי המלים "לשר האוצר ולשר הפנים", את המלים "ולוועדת הכספים של הכנסת". כיוון שמבקר המדינה מוסר דו"ח לוועדה, יש להוסיף גם כאן את הוועדה.

הי"ד ד.צ. פנסם:

התיקון לפי הצעת מר רוקח ייעשה. אפשר לקבל את הצעתו של מר גניחובסקי. התוצאה סבך תהיה שנקבל עוד מספר מסויים של דו"חות על הגופים המבוקרים.

י. רוסח:

אני שמח על כך שתהיה בקורת מלאה על כל הגופים המבוקרים. דבר שה הוא טוב מבחינת המוציא לפועל גם כן. אולם, איזה סנקציות נובעות מתוך בקורת זו?

פ. נפתלי:

שאלת הטלת הסנקציות נובעת לא למבקר המדינה אלא למוסדות תוף המבוקר, בגון מועצת העירייה, ולוועדת הכספים, אשר יכולה להגיש הצעה לכנסת.

הי"ד ד.צ. פנסם:

המבקר צריך רק לקבוע עובדות. התוצאות נקבעות ע"י מוסדות אחרים. היועץ המשפטי של המדינה יכול להגיש משפט פלילי, בוועדת הכספים יכולה להציע לכנסת לא לאשר את תקציבו של הגוף המבוקר שרוצים להענישו, או את התמיכה בו. אם מבקר המדינה יגיש לשר הפנים דו"ח, שמועצה מסויימת קבלה החלטה המנוגדת לחוק הקיים, יחליט השר אם להטיל סנקציה על אותה מועצה.

סעיף 11(ג) אומר: "את הדו"ח על בקורת הגופים המבוקרים לפי סעיף 7(ג), (ה), (ו) ו-7(ז), ימציא המבקר לוועדה. העתק מכל דו"ח כזה ימציא המבקר לשר האוצר".

החוק בענין השופטים, נותן תוקף למינוי שופט לכל ימי חייו, עד לגיל פנסיה. בקשר עם זה, התעוררה אצלי בעית המבקר. מבקר המדינה סתמנה ע"י הנשיא לפי הצעת ועדת הכנסת, ולפי החוק הקיים, הוא מכהן בתפקידו עד 4 חודשים סיום בחירת הכנסת החדשה. מה צריך להיות תפקידו של האיש? לוועתי קשירת כהונתו של המבקר באופן ישיר עם בחירתה של כנסת חדשה, קובעת אי-סטביליות יתירה מדי. אני הייתי נוחל למינוי קבוע של מבקר המדינה, עם אפשרות של הפסקת המינוי לפי החלטת הכנסת. מבקר המדינה מהווה אינטסנציה של הכנסת, והכנסת מסנה אותו. אין לעשות את

תפקידו של מבקר המדינה, לאי-טכנילי כל כך. אינני רוצה שהמבקר יהיה תלוי בהרכב המפלגתי של הכנסת, שיכול להשתנות מזמן לזמן, כשם שלא ישנו את השופטים בעיקבות שינויים בהרכב המפלגתי של הכנסת.

י. רוקח:

אין מצב המבקר דומה למצב שופטים, כי השופטים הם רבים, והמבקר הוא יחיד. קיימת צורה משפטית להרחקת שופט מתפקידו. המבקר הוא היחיד האחראי, ויכולה להיות פגיעה גדולה במניין הכל חיו. אני מציע שמינוי המבקר לא יהיה קשור בנחירות לכנסת, אבל אני מציע שהמבקר יבחר לפחות כל 5 שנים, בדיוק ע"י רוב של שני שלישים מחברי הכנסת. החלטה כזו תחייב את ועדת הכנסת לבחור איש מקובל מאד על הישוב.

הי"ר ד.צ. פנקס:

בארצות אחרות נוהגים למנות מבקר ל-15 שנה, בכוונה שיבחר איש אשר ייצטרך בין כך לעבור לפנסיה כעבור 15 שנה, ולא יבחר שוב לתפקיד מבקר המדינה.

א. בל-אליעזר:

אי-אפשר להשוות את המבקר לשופטים. השופטים אינם הולכים לקפס חסאים, אלא הם קשורים בחוק, והם שופטים כאשר מביאים להם אפ"ן לשופטו. תפקיד מבקר המדינה דורש זמן, מחשבה, כוחות, אומץ לב ופעילות רבה. אני בעד זה שהמבקר לא יבחר לכל חיו, אם כי דבר כזה קיים במדינות אחרות. כאשר נגיע לדרגת החיים הפוליטיים של מדינות מבוססות, יהיה לנו יותר נוח לתת למבקר את תפקידו לכליסי חיו. אנו מדינה צעירה, ואיננו יכולים לעשות זאת כבר עתה. אני מציע לקבל את הצעתו של מר רוקח, שמבקר המדינה יבחר כל 5 שנים.

ה. פרדר:

עד כמה שאני יודע, יש במדינות אחרות סידור לפיו נבחר המבקר לכל ימי חייו. עלינו להיות זהירים יותר. אני תומך בשנוי החוק הקיים במדינה פסיכולוגית. אני מבין שתפקידו של מבקר המדינה הוא לבקר את המדינה כולה, את הממשלה ואת המנגנון. כלומר, צריך המבקר לבקר את רוב הכנסת, כי המנגנון הממשלתי או יותר נכון העומדים בראש המנגנון הזה, מורכבים סרוב הכנסת. המבקר צריך לבקר את הרוב ולהבחר על ידו. אני יכול לתאר לעצמי שיכול להיות אדם, העומד בראש משרד מסויים, שיתנגד למבקר בגלל בקורת חריפה של המבקר על משרדו. אינני דורש בחירת המבקר לעולם ועד, אולם אני רוצה שהמבקר לא יהיה תלוי בכל פעם בכנסת חדשה. אני נוטה לקבל את הצעת מר רוקח, שהציע בעצם שני דברים: מועד מסויים של בחירת מבקר, 5 שנים מיום כהונתו, מועד שאינו תלוי בהחלפת הכנסת, והצעה פרוצדורלית לבחירת האיש ע"י רוב של 2/3 של חברי הכנסת.

ב. רפפור:

ברצוני להגיד כמה דברים, בלי להתקשר בעכשיו לעמדה מסויימת. אינני נוטה לסטטוס הקיים, לפיו מבקר המדינה הוא בלתי תלוי מדעת קהל והציבוריות. כל הכבוד לשר האוצר ולממשלה, ולכל ממשלה אשר תהיה; אולם, כל אדם הוא בשר ודם, וגם שר האוצר והמבקר. אני רוצה שמבקר המדינה יהיה תלוי בדעת הקהל, בכנסת ובציבור. אינני מקבל את ההנחה של מר פנקס, המשווה את המבקר לשופטים. אני מבדיל בין המבקר והשופט. קשה לחוות דעה על פסק דין של שופט; מבקר המדינה הוא חוקר, ואפשר לסעות בחקירה. במדינות מסויימות מקובל שישנו מיניסטר לבקורת ואפשר לבקרו. המיניסטר הזה תלוי במשטר ובציבוריות הקייסים. אני מתנגד להצעת מר רוקח. אני מציע שמבקר המדינה יבחר לתקופת כהונת הכנסת, כלומר, שמינויו נעשה על בסיס של התחשבות בציבור ודעת הקהל. אינני רוצה שמבקר המדינה יהיה תלוי בממשלה, אלא בכנסת. אני מקבל את ההצעה שמבקר המדינה יבחר לפי החלטה של 2/3 של חברי הכנסת. אני סודיע שהערותי אלו הן הנעת דעת ראשונית, ללא התייעצות עם סיעתי.

פ. נפתלי:

גם אני מביע דעה ראשונית. עלינו להיות זהירים בעניינים אלה. אנחנו חשבנו שהכנסת תכהן 4 שנים, וכעת חל שנוי, והכנסת תכהן תקופה קצרה יותר. אני מבין את הגישה, שאין לשנות ולבחור מבקר חדש בכל פעם שתתחלף הכנסת, גם אם הדבר יעשה אחרי תקופה קצרה יותר מ-4 שנים. אינני מתנגד להצעה שהמבקר ימונה כל 5 שנים, ואינני סבור שיש למנות מבקר לכל ימי חייו. ההצעה שהמבקר ייבחר ע"י 2/3 מחברי הכנסת אינה מתקבלת על הדעת. התנגדותי להצעה זו היא התנגדות פרינציפיונית, ואינה קשורה במצב הנוכחי של הכנסת. לפי הנסיון שלנו בכנסת הזאת, אני יודע עד כמה קשה לעתים קרובות לקבל רוב להצעות. לפי המשטר שאנו חיים בו עד עכשיו, אין למפלגה אחת רוב יציב בכנסת, אלא ישנה קואליציה המורכבת מצירופים של מפלגות. לכן, אם קובעים שהמבקר ייבחר על פי החלטה של רוב של 2/3 של חברי הכנסת, התוצאה היא שההחלטה תלויה דווקא במפלגה זו או אחרת, ולא במפלגה גדולה. אני חושב שיש לתת לרוב לקבל החלטה בעניין זה, ואין לתלות אותו ברצונה של מפלגה קטנה היכולה להכריע את הכף בעד או נגד.

ט. סנה:

אני נוטה לכך שתקופת כהונת המבקר תהיה צמודה לתקופת כהונת הפרלמנט. אם קורה ומפזרים פרלמנט לפני הזמן, הרי זה דבר בלתי רגיל. המבקר מבקר בשם הפרלמנט, הוא ממלא שליחות מטעם הכנסת, ובשעה שהכנסת מתחלפת, מתחלף גם שליחה. ההגיון הקונסטטוציוני העמוק מחייב את הצמדת תקופת כהונת המבקר לתקופת כהונת הכנסת, ולא למספר שנים נקוב.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מבין שרווחת הדעה בין חברי הועדה, שאין להצמיד את תקופת כהונת המבקר לתקופת כהונת הכנסת, אלא למספר שנים נקוב. אצלנו מקובלת התקופה של 7 שנים. מר נפתלי צודק בדרישתו לא לקשור את מינוי המבקר בהחלטה ברוב של 2/3 מחברי הכנסת. אינני רוצה שהכנסת תהיה במצב בו המיעוט מעכב את הרוב בפעולתו.

קרה מה שקרה בנוגע לפירסום קטעים מהדו"ח של מבקר המדינה. לדעתי לא גרם דבר זה לאטוץ, אולם, אם אנו רוצים לשמור על כך שהדו"ח יתפרסם רק בזמן שיוגש לכנסת, אני מציע לתת לכך בסוגי בחוק, ומי שיפרסם את הדו"ח לפני הבאתו לכנסת יעבור עבירה פלילית. אין להשאיר מצב כזה, בו אנו אומרים שאסור לפרסם את הדו"ח, ומפרסמים אותו בכל זאת. לדעתי פרסום הדו"ח לפני פרסום הערות שר האוצר והחלטות ועדת הכספים, גורם לסילוף, כיוון שנשמעים רק דברי המבקר ולא דברי התשובה.

בחוק זה אין מטילים, בעצם, כל סנקציות. למבקר יש אמצעים של אינטרונטציה ישירה, אם הוא מוצא ליקויים בגוף המבוקר. אם לדעתו תיקון הליקויים יכול להיות מושהה לתקופה מסוימת, הוא חייב לרשום זאת בדו"ח השנתי. אם לדעתו ראוי הדבר לחקירה מידית, הוא יכול להציע לוועדת הכספים לפנות לכנסת בהצעה למנות ועדת חקירה. הייתי רוצה שהמבקר יקבל סמכות להפסיק זמנית את עבודתו של עובד המדינה אשר, לדעת המבקר סטה. אם מבקר המדינה מחליט להודיע לתובע הכללי על דבר נעילה, יש אפשרות לפעולה של השר הנוגע בדבר, היכול לפטר את העובד ששעל, וישנה אפשרות לתובע הכללי להגיש את העובד הזה למשפט. אני מקווה שהועדה תקבל בקרוב דו"ח על חקירה שעורך מבקר המדינה בעניין בזבוז וחוסר יעילות בשימוש בחלקים של המילווה האמריקני. יש בעניינים אלה הזנחה פושעת או חוסר מוסחיות, כיוון ששלטו טאות אלפי דולרים מיותרים נקנית מכוונות ודברים אחרים. יכול להיות חשד שלא היתה כאן הזנחה, אלא הברחת דולרים. לפעמים יש צורך להפסיק את פעולתו של העובד אשר מובא לחקירה בעניינים כאלה. האם חברי הועדה חושבים שיש לתת למבקר המדינה סמכות להפסיק זמנית את עבודתו של עובד מדינה אשר מתנהלת נגדו חקירה, במקרה שהוא רואה צורך לכך?

פ. סנה:

המבקר צריך להעיר על ליקוי בעבודת
עובד מסויים, למשל, ועליה האחריות
בקשר לפעולה מידית ומעשית בדבר העסקת העובד.

א. הרצפלד:

ברור הדבר שמבקר המדינה אינו יכול
להחליט להפסיק את עבודתו של עובד,
כאילו מעל לראשו של התובע. הרשות המבצעת, הממשלה, יכולה להחליט על
כך.

א. בן-אליעזר:

אני מתנגד להצעת היו"ר בענין הסוביות.
אני מסכים לכך שדו"ח מבקר המדינה
יהיה סודי, אבל אי-אפשר לכתוב זאת בחוק.

היו"ר ד.צ. פנקס:

ישנם שוקים על מסמכים סודיים.

לפי החוק, יכול המבקר להציע לוועדת
הכספים שהיא תציע לכנסת, למנות ועדת חקירה במקרה מסויים. האם לא
היה כדאי שגם ועדת הכספים בעצמה תוכל למנות ועדת חקירה, במקרים
קטנים יותר? האם רצוי שנפנה לכנסת בכל ענין קטן?

י. רוקח:

הכנסת יכולה להטיל על ועדת הכספים
לקרוא בשמות של אנשים אשר יהיו
ועדת חקירה, אולם ועדת הכספים אינה יכולה להחליט על מנוי ועדת חקירה.

א. בן-אליעזר:

אם הדו"ח יהיה סודי, אי-אפשר להביאו,
או להביא חלקים מסוים, לכנסת. אם כך,
איך אפשר להציע לכנסת למנות ועדת חקירה בקשר לחלק זה או אחר של דו"ח
מבקר המדינה?

א. הרצפלד:

השכל הישר אומר שאם יש צורך למנות
ועדת חקירה, הרי שהמבקר הגיע למסקנות
מסויימות, אשר אינן מסקנות סופיות, ואולם אשר על בסיסן יכולה להתמנות
ועדת חקירה שתבדוק את הדברים סופית. כלומר, המבקר יכול להמשיך בפעולה
בצורה מיוחדת, ע"י אנשים מיוחדים, כלומר, למסור את הענין לוועדת חקירה.
לכל היותר, יכול המבקר להציע לוועדת הכספים לאשר את מסירת הבירור
לוועדת חקירה. אני טוען שמטות זו צריכה להנתן למבקר המדינה.

ש. דיין:

מבקר המדינה עובד כמוסד חוקר, ויש
לו אנשים מיוחדים שהוא מטיל עליהם
את התפקיד הזה. אם המבקר הוא אוטוריטה עליונה, אין צורך בכך שועדת
הכספים תהיה חוקרת. אני יכול להגיד שיהיו מקרים שועדת הכספים תרצה
להטיל חקירה על ועדה ציבורית, ולא תסתפק בדרך הרגילה. הייתי רוצה
למנוע את הבאת הדברים האלה לכנסת, אם אנו מעוניינים בחוועלת של הדברים.
הרי ועדת הכספים היא בנואה של הכנסת. אינני רוצה צורך בהעברת אישור
מינוי ועדת חקירה להחלטת הכנסת, כי זהו ביזוי עצמנו ללא תועלת. הצורך
האמיתי דורש שמנוי ועדת חקירה בעניינים אלה יהיה בוועדה ולא בכנסת.

היו"ר ד.צ. פנקס:

(קורא את סעיף 10 (ד) בחוק). חשנתי
שהפרוצדורה של העברת הדברים האלה
לכנסת היא כבדה מדי, ושאלתי אם
ועדת חקירה במקום, מלבד הכנסת.

א. הרצפלד:

כל הסעיף הזה מצריך להשתנות, כי אם
מבקר המדינה בא למסקנה כי יש צורך
בוועדת חקירה, הוא יכול להציע זאת לממשלה או לגוף המבוקר. אינני רוצה
שאנו נקבע ע"י מי ימשיך המבקר להקור, ע"י ועדת חקירה או ע"י סמכות
משפטית מחוזית או עליונה.

מסוכנים

א. מ. גניחובסקי:

מבחינה פסיכולוגית, ~~ששדשדשדשד~~ השינויים האלה כעת. אם נבוא היום לכנסת ונציע, כפי שרוצה מר דיין, שועדת הכספים תהיה רשאית לסנות ועדת חקירה, יגידו שאנו רוצים כאלו להסתיר דברים ולמנוע את הבאתם בפני בציבור. הייתי מסכים להצעה הזאת אילו היתה באה בהצעת החוק המקורית. אולם, בהתחשב עם דעת הקהל, אינני סבור שכדאי להכניס כעת את השינוי הזה.

מר גניחובסקי צודק. לא כעת חסן המתאים להבאת שינוי זה.

ש. דיין:

הישיבה ננעלה בשעה 12.00.